



Walter, 'k ga het zeggen: homologatiepaar

Oprispingen bij het magische, niet-
bestaande zevende homologatiejaar

Walter De Hert

Sinds enkele jaren is excentriek, Bourgondisch Vlaanderen weer een attractie rijker. Naast rijdende preekgestoeltes, dure niet-gebruikte bruggen over wegen en kanalen, duiveluitdrijvers en de truc met de communautaire PVC-fles, kunnen Nederlanders in Zeker Weten en Het Vrije Westen hun nieuwe ontdekking in Vlaanderens rariteitenkabinet komen voorstellen: 'het zevende jaar tot het behalen van een getuigschrift hoger secundair onderwijs'.

Hoezo? Is er dan geen zesjarige cyclus in ASO, TSO en KSO die tot dat diploma leidt? Enkel het zesde jaar BSO zorgt niet voor het begeerde ezelsvel. Eventueel kunnen leerlingen die met succes dat jaar hebben gevolgd, een zevende vervolmakings- of specialisatiejaar volgen. De namen spreken voor zich: na het zesde jaar Haartooi kan men zich vervolmaken in

een zevende jaar Haartooi, na een zesde jaar Automechanica kan men zich specialiseren in een zevende jaar Diesel- en LPG-motoren. En daarmee is de kous af. Hogere studies, universitaire of niet-universitaire, zijn er voor hen niet bij.

Toch ken ik enkele witte raven: een leerling van het zesde jaar Kantoor volgde na acht jaar beroepsstudies nog twee jaar Bijzondere Jeugdzorg en beëindigt binnenkort het

derde en laatste jaar Orthopedagogie. Balans: dertien jaar studie na het lager onderwijs, leeftijd 25 jaar ofwel vier jaar ouder dan een succesvol student HOKT. Waar ging het hier mis? Duidelijk niet tijdens de laatste vijf jaren. Van overzitten en zelfs herexamens is geen sprake geweest. (Ik ken de betrokken leerling vrij goed omdat ik haar regelmatig ontmoet op haar werk - ze werkt nota bene 's avonds in het cafetaria van een Antwerps theater om haar eigen studies te bekostigen.) Het ging duidelijk mis met de studiekeuze en/of de studies in de beroepsjaren. Met de ervaring van zes jaar Kantoor kan ze waarschijnlijk weinig doen als orthopedagoge of barneid.

Het is duidelijk dat veel mis gaat voor veel leerlingen tijdens de beroepsjaren. In het inleidend artikel heb ik het reeds gehad over de heterogeniteit van de leerlingengroepen. Waarschijnlijk zijn er even veel redenen waarom iets misgaat, als aanleidingen voor de heterogeniteit: problemen thuis, verkeerde studiekeuze, karakter, mentaliteit - ik ga ze hier niet weer opnoemen. Vanuit dat standpunt - er loopt wat mis - is het logisch dat men aan een oplossing denkt voor deze structurele persoonlijke en maatschappelijke onrechtvaardigheid, want ook de maatschappij is gediend met een goed functionerend onderwijs dat de juiste man/vrouw op de juiste plaats brengt.

Wat uit de bus kwam, kan ik alleen een wan-gedrocht noemen, niet zozeer om wat het is, dan wel hoe het is. Het is een brug die nergens toe leidt, want het aantal leerlingen dat na het zevende beroepsjaar verder gaat, is heel klein. Het is duivelsuitdrijving omdat men mirakels verwacht van één magisch jaar dat totaal verkeerd ingericht werd. Het is een politieke truc om door valse beloftes de werkloosheidsstatistiek te vervalsen. Het is vooral een rijdend preekgestoelte omdat goed bedoelende mensen plotseling tevoorschijn kunnen worden getoverd om de zonde ongedaan te maken, de zonde van de slechte begeleiding tijdens de voorbije jaren.

Dat de minister onder wiens bestuur dit leerjaar werd ingesteld, zelf zo zijn twijfels had over de effectiviteit ervan, blijkt uit zijn woorden in de inleiding van *Avantura*. Wijlen Daniël Coens schrijft daarin: "Sommigen onder jullie, die nu het zevende jaar beroepssecundair onderwijs zullen voltooien, kunnen verder studeren in het hoger onderwijs. Dat zal niet gemakkelijk zijn, maar het kan!" (p.1) Men hoeft niet tussen de lijnen door te lezen om hier een grote scepsis in terug te vinden: sommigen - zullen - kunnen - ! - ! (laatste ! van mij).

Om aan te tonen hoe het misloopt, grijp ik even terug naar de brochure *Wat na het zesde jaar beroepssecundair onderwijs?* voor het volgende citaat over *'het zevende jaar tot het behalen van een getuigschrift hoger secundair onderwijs'*: "De enige bedoeling van dit leerjaar is: het behalen van een getuigschrift hoger secundair onderwijs via het BSO mogelijk te maken. In het programma zijn daarom ten minste 12 wekelijkse lestijden algemene, sociale en persoonlijkheidsvorming voorzien. De overige lestijden worden gevolgd, ofwel in de vorm van modules op het niveau van het 7e leerjaar BSO ofwel samen met de leerlingen van het 5e of het 6e leerjaar in een andere dan de vroeger gevolgde studierichting of afdeling. [...] Wie dit zevende leerjaar van het beroepssecundair onderwijs met vrucht heeft gevolgd, ontvangt het **getuigschrift van hoger secundair onderwijs**. Er is geen mogelijkheid tot het behalen van een kwalificatiegetuigschrift." (p.33)

Tot zover het citaat. Achtereenvolgens bespreek ik het dictaat, het klimaat, het resultaat, het probaat.

'Ten minste 12 wekelijkse lestijden' wordt vertaald als '12 wekelijkse lestijden'. In vele gevallen: 2 uur lichamelijke opvoeding, 2 uur godsdienst/zedenleer, 3 uur PAV (Project Algemene Vakken) wiskunde-wetenschappen-aardrijkskunde en 3 uur PAV Nederlands-geschiedenis. Met alle eerbied voor LO en godsdienst/zedenleer vind



ik dat hier sprake is van 8 uur algemene vakken.

Als we ervan uitgaan dat een opleiding na het behalen van het diploma hoger secundair onderwijs enige kennis van algemene vakken (talen, wiskunde, aardrijkskunde, scheikunde, biologie, enz.) vergt, dan is de inhaalpoging van het zevende jaar ("dat zal niet gemakkelijk zijn") ronduit een hallucinatie. Men krijgt een amalgaam van leerlingen: sommigen hebben altijd talen gehad (lees: Frans), anderen weer niet in vier jaar, sommigen hebben altijd wiskunde of aanverwante vakken gekregen, anderen weer niet... en zo kan ik nog pagina's doorgaan met voorbeelden.

Kortom: laten we Nederlands als voorbeeld stellen. Leerlingen uit het TSO krijgen gemiddeld tijdens de laatste vier jaar studie 420 uren les, leerlingen uit het BSO 240. Reken daarbij de 60 uren die het zevende jaar biedt, dan blijft er een verschil van 120 uren, wat in percentage ongeveer 35 betekent. Daarbij hebben we het zoals gezegd nog over vakken die beide onderwijsvormen kennen (TSO en BSO). Tweede en derde talen laat ik hier buiten beschouwing.

Als we afstand doen van literatuuronderwijs, creatieve schrijfvaardigheid, creatieve mondelinge taalvaardigheid, taalbeschouwing (maar moet dat dan?), dan blijven de technische vakaspecten over: spelling, zakelijke teksten, zakelijke communicatieve vaardigheden, uitspraak oefeningen.

Het dictaat schiet tekort in visie: het gaat in op de mogelijkheden van enkele leerlingen, maar beseft niet dat het de poort wagenwijd openzet voor misleiden en opportunisten van alle slag, om van de kaakslag aan het TSO maar te zwijgen.

Een en ander wordt aangetoond, m.i. bewezen door het klimaat. In 1992 waren er 28 scholen in Vlaanderen die dit zevende jaar aanboden. Overigens werd het ook mogelijk het diploma HSO te behalen in vervolmakings- en specialisatiejaren mits ze 12 uur algemene vakken aanboden, wat ze inmiddels bijna allemaal doen.

Wat dat klimaat betreft, kan ik natuurlijk alleen uit eigen ervaring spreken, al voel ik me gesteund door getuigenissen van collega's uit andere netten en scholen. Waar men in zekere zin een iets homogenere groep mocht verwachten, bleek dat ijdele hoop geweest te zijn. Er heerst nogal wat opportunisme: tijdverdrijf tot een geschikte job opdaagt; een hogere loonschaal (maar hoe lang gaan werkgevers geen onderscheid maken tussen HSO-gediplomeerden die uit TSO of BSO komen?); nog een jaartje bij en de legerdienst is afgeschaft; ik heb geen zin om te gaan werken.

Het is deze groep die de enkelen die wel een doorstroming naar hoger onderwijs ambiëren, sterk benadelen. Ik hoef de gemotiveerde instelling en medewerking van de eerste groep niet te beschrijven. Als ik, willens nillens, het bestaan van dit jaar aanvaard, dan is dat enkel en alleen voor de laatste groep, mensen die ergens een kans gemist hebben en dat alsnog willen goedmaken. Volgens mij zijn die vrij detecteerbaar. Maar daarover meer.

Het resultaat is niet zo goed, en dat is dan nog een overstatement. Op enkele witte raven na (zie boven) stromen weinig van de geslaagde leerlingen door, laat staan dat ze in hogere studies slagen.

Het urenpakket naast die 12 uren algemene vakken bestaat uit stages, technische vakken en beroepspraktijk. Vaak gaat het om een herhaling of uitdieping van de reeds geziene 'leerstof'. Aangezien de betrokken leerlingen vaak verticaal worden samengezet, is dat een extra belasting voor de leraar/lerares praktijk, die daarmee een duivel(in)-doet-al wordt. Leerlingen die net door een verkeerde studiekeuze via het zevende jaar een uitweg naar andere mogelijkheden denken te vinden, stranden op demotivering.

Het probaat. Eens we het bestaan van dit soort brugjaar aanvaarden, en dus alternatieven opzij schuiven denk ik dat er twee ingrijpende veranderingen moeten gebeuren.



Punt 1: het opdrijven van het aantal uren algemene vakken. Een verdubbeling lijkt me het minimum: minstens zes uren Nederlands, twee uren geschiedenis, en een differentiërend aantal uren andere algemene vakken.

Punt 2: het vastleggen van een norm die leerlingen wel/niet toelaat het zevende jaar te volgen. De delibererende klasseraad mag geen middeleeuws tuchtorgaan zijn. Nochtans vind ik dat die klasseraad van het zesde beroepsjaar twee beslissingen moet nemen: een over de eindevaluatie (geslaagd/niet geslaagd) en een over de toelating tot het zevende jaar. Ik illustreer: ongeveer één op drie leerlingen krijgt van mij de raad het 'beroepsleven' in te stappen en zeker geen zevende jaar te volgen. Ze deden/doen het toch. Met de hierboven beschreven gevolgen. Leerlingen die schitterend presteren, projecteren die schitterende cijfers op de kans op slagen en een schitterende carrière ... en krijgen het deksel op de neus. In het Frans zouden men zeggen: who's fooling who?

Als ik die macht aan de delibererende klasseraad geef, kom ik automatisch terecht bij een artikel van Jan Tallon in *Klasse* (januari 1993). Daaruit haal ik het volgende citaat: "Wees je bewust dat je aan studie- en beroepsoriëntering doet tijdens een deliberatie. Vooral bij het toekennen van een oriënteringsattest-B neemt men een grote verantwoordelijkheid op zich door bindende restricties op te leggen." (p.25)

Ik ben er voor een soort B-attest op te leggen aan leerlingen die wel geslaagd zijn in het zesde jaar, maar op het gebied van algemene vakken geen perspectief bieden. Hoe vaak wordt een klein tekort weg-gewerkt door het argument "Hij/zij is de beste lasser/gezinshelpster enz." Hoe vaak speelt onmacht een rol: welke leraar/lerares algemene vakken is bereid om leerlingen meerdere malen tegen te houden als blijkt dat hij/zij enkel voor zijn/haar vak tekorten heeft?

Besluit: er is momenteel geen goed systeem om leerlingen uit het BSO doorstroming te verlenen naar een hogere studierichting - let wel: op een verantwoorde manier, zowel voor de leerling, de school, de maatschappij. Vandaar de titel: het zevende homologatiejaar bestaat niet.

Walter De Hert
Verbondstraat 90
2000 Antwerpen

Noten

1. Alleen al de verschillende benamingen van het bewuste 'jaar' wijzen op een discrepantie: homologatiejaar, zevende jaar, jaar tot het behalen van...

2. Dit soort gegevens komt uit de brochure *Wat na het zesde jaar beroeps- onderwijs?* Brussel: Centrale voor Studie- en Beroepsoriëntering, 1992 (verdeeld door BBL).

3. *Avantura, voor laatstejaars secundair, beroepsonderwijs, deeltijds onderwijs en erkende vormingen.* Brussel: Gemeenschapsministerie van Onderwijs, 1992.

Deze boeiende brochure met videoband wordt normaal aan alle PMS-centra bezorgd (netoverschrijdend, misschien een Vlaamse Nobelprijs voor de Vrede waard) die ze zelf verder verspreiden over de scholen. Over het tot stand komen van de videoband wordt gezwe- gen. Ik was erbij, ik zwijg.

4. Bestaande alternatieven: onderwijs voor sociale promotie, beroepsopleidingen ingericht door de VDAB, enz. Andere alternatieven: differentiatie in de beroeps- jaren naargelang de toekomstmogelijkhe- den. Wie verder wil en kan gaan, weet dat meestal al in het vijfde beroepsjaar.